

vse eno, — češ — saj učitelj tudi brez denarja lahko živi. Navajeni so večji del, da vsaki mesec naj več kake tri ali štiri goldinarje vsak skupaj spravi, in jih učitelju odrajta. Se vé, da to učitelju ne odverne dosti, če mora plačevati hrano, obleko in dolgé. Da bi si pa v taki stiski kako metodično knjigo, še manj pa kaki časnik napravil, mu še na misel ne pride.

Ni čudno, da po takih krajih šole nič kaj koristnega sadu ne obrodé; zakaj pri takem plačevanji zgubi marsikaka fara vso ljubezin do učitelja. Starši mu navadno nagajajo, da z lepo svojih otrok v šolo ne pošiljajo. Če pa zanemarjene starše gosposki naznani, ga pa v pričo otrok opravljajo, obrekujejo in preklinjajo, da je joj. — Otroci bi mogli angeli biti, ko bi pri takih zgledih vse ljubezni do svojega učenika ne zgubili. Še tako otroci dostikrat svojim staršem bolj verjamejo, ki jih velikokrat v slepi ljubezni napak učé, kot učitelju, če jih še bolj prav učí. Zavoljo tega otroci neradi vbogajo, in se tudi navadno nič ne učé. Tudi to, kar učitelj v šoli z velikim trudom dobrega pri otrocih obudi, v takih okoliščinah huda nevihta slabih zgledov staršev in odrasčenih domá navadno popolnoma pokončá in razruši. — Ne toži zastonj naš mili „Tovars“ zoper to bolezin; zeló zeló navarna in strašno huda je. —

(Konec prth.)

Čertice iz mojega popotnega dnevnika.

Ne mislite, ljubi bravci, da bom na dolgo in široko pripovedoval od pike do pike vse, kar človek na poti lahko vidi in ne vidi tako, kakor pripovedujejo radi nekteri romarji i. t. d.; povedal bom, pa prav kratko, le to, kar sem vidil, slišal in zraven sam mislil pri nekterih letošnjih šolskih spraševanjih na Gorenskem. Vselej me je veselilo, kadar sem mogel vloviti kako šolsko spraševanje; še bolj pa me veselí, če me doleti taka šolska sreča zdaj, ker moram našemu „Tovarsu“ popotno torbo polniti z mnogoverstnimi novicami, da jih raznaša dragim bravcem po svetu.

Pri prvem očitnem šolskem spraševanji na deželi sem bil letos v Rádolici, ki je bilo 18. pret. m. ravno na veseli rojstni god našega presvitlega cesarja. Pred spraševanjem je bila v cerkvi slovesna sv. maša, pri kateri je bila zraven c. k. vradnikov in obilno drugih pobožnih ljudi tudi vsa šolska mladost. Po sv. maši se je pričelo v šoli očitno spraševanje. Naj pred je bil na versti keršanski nauk, ktereга so učenci in učenke, ki so bili prašani, prav določno in bistro odgovarjali. Potem so brali in številili naj pred mali, za temi pa večji učenci in učenke; perve je spraševal g. učenik J. Tuma, druge

pa g. katehet V. Lah. Posebno dobro so večji učenci in učenke razlagali berilne sestavke o naturoslovji, pri katerih se je vidilo, da otroci vendar tudi bolj težke reči prav lahko razumejo, če se jim le prav razlagajo. Tudi pisanje učencev in učenk je bilo prav čedno. Po skušnji so otroci lepo zapeli cesarsko in še eno drugo pesem; na zadnje pa so v. č. g. dekan razdelili šolske darila in mladosti lepo priporočevali, kako naj se o šolskih praznikih vedejo v cerkvi, doma, drugod i. t. d. Iz slovenskega zaznamke pridnosti in napredka te šole se je vidilo, da ima ta šola tri razrede in vkup 108 vsakdanjih učencev in učenk, kateri se zraven navadnih šolskih nauk tudi učé sadjoreje, kar se pa pri spraševanju menda zavoljo prekratkega časa ni moglo pokazati. V tej šoli se je véasi tudi učila nemščina, zdaj pa ni od nemščine ne sluha, ne duha. Čudno se mi je zdelo, da pri tem spraševanju ni bilo nobenega domačega poslušavca iz mesta, ker vendar vemo, da je v Rádolici c. k. okrajna gosposka, ki šteje mnogo g. g. vradnikov, in sploh mislim, da bi mogel biti med mestnjani vendar kdo, ki bi kaj maral za domačo šolo. — Popoldne ravno ta dan je bilo pa očitno šolsko spraševanje v vasi Mošnjah, ki je pičlo uro od Rádolice; tedaj gremo urno tje. Ko pridemo v šolo, je že spraševal g. katehet J. Mrak iz keršanskega nauka, pri katerem so nekteri učenci in učenke sicer težke vprašanja, pa dobro razlagali. Potem je spraševal g. učenik J. Ukmar naj pred male, pozneje pa večje učence in učenke, kateri so pokazali, da so se zraven branja in številkanja tudi učili nekaj iz slovnice in pravopisja. Pisanje za poskušnjo je bilo posebno marljivo pisano in izbrano. Sploh se je vidilo, da so se tisti učenci in učenke, ki so celo leto stanovitno hodili v šolo, dovolj naučili; tisti pa, se vé, ki ne hodijo redno v šolo, se nikjer ne morejo kaj prida naučiti. Na zadnje vprašajo še v. č. g. dekan, če so se otroci tudi učili kaj sadje rediti in peti; g. učenik pa pravi, da za sadjorejo ni verta, za petje pa ne dobrih ušes, in tako je bilo spraševanje končano. V. č. g. dekan so razdelili šolske darila in otrokom še marsikaj priporočili. Vsakdanjih učencev in učenk je bilo v tej šoli 103. Zaznamek pridnosti in napredka učencev in učenk je bil slovenski in tudi šolski nauki čisto slovenski. — Drugi dan potem je bilo očitno spraševanje dopoldne v Begnah, popoldne pa na Breznici ali pri novi cerkvi. Akoravno je šel zjutraj zelo dež, sva jo vendar s tovaršem Fr. berzno pomaknila v Begne, kjer se je spraševanje ravno dobro pričelo, ko sva prišla gori. Keršanski nauk so spraševali sami g. fajmošter, in sicer tako živo, spodbudljivo in ljubeznjivo, da bi se jih človek nikoli ne naveličal poslušati. Za tem so prišli na versto drugi šolski nauki, kjer se je prav lepo vidilo, da otroci niso hodili le po vsakdanji navadi v šolo, temuč da so se res kaj naučili. Prav izverstvo so brali mali in večji učenci in učenke, in so vse to prav na drobno razkladali; tudi pravopisje in slovnica se je vmes vpletala. Tudi številkanje iz glave in pismeno se je prav dobro odsedalo. Sploh se je vidilo, da sta si g. fajmošter in g. učenik A. Gogala v šoli dosti prizadevala, in ne le urila, ampak tudi spešno podučevala šolsko mladost. Iz nemškega šolskega zapisnika se je vidilo,

da je to leto hodilo v vsakdanjo šolo v treh razredih 115 učencev in učenk, in da so se v tretjem razredu tudi nekoliko učili nemsčine, kar pa pri očitnem spraševanju nismo nič zapazili. Po spraševanju so otroci tudi lepo, ginljivo zapeli, in potem so se po navadi razdelile šolske darila. Popoldne smo šli eno uro dalje po prelepem gorenskem kraju na Breznico, kjer smo zopet slišali očitno šolsko spraševanje. V tesni šolski izbici je bilo zbranih 97 bistrih gorenskih glav, katere sta spraševala g. katehet J. Razboršek in g. učenik J. Medja. Nekako resno in vendar zelo ljubeznjivo se mi je zdelo pri vprašanih in odgovorih kersanskega nauka, ker se je vidilo, kako so pregrete in napolajene nježne serce s pobožnimi čutili. Potem je veliko učencev in učenk lepo bralo, brano razkladalo in potem števililo. Kar številkanje zadene, pa se mi je zelo pretežno zdelo, posebno pa pismeno številkanje, kjer se je števililo z milijoni in z drobovi ali razdelinami; vendar pa so brihtni učenci in učenke vse te nevkretne naloge tako urno izdelovali, da se je človek mogel čuditi. Po spraševanju so učenci in učenke zapeli nekatere prav mične pesmice, katere jih je zraven g. učenika učil tudi g. katehet. Na zadnje pa so se razdelile šolske darila. Lepo se mi je zdelo, da sta bila pri tem spraševanju tudi dva kmečka moža, to je, oče župan in še nekdo drugi veljavni srenjčan. — Na večer pa sem bil še tudi tako srečen, da sem vidil velikansko drevesnico, katero so napravili ondotni fajmošter, slavno znani sadjorejec g. Lovro Pintar. Ta krasna drevesnica, ki so mi jo slavni gospod sami prav prijazno razkazovali, obsega 1000 □ sežujev, in je v nji v naj lepšem redu okoli 10.000 mnogoverstnih in naj lepših cepljenih drevesic in neštevilne semenske zaloge. Ne daleč od te drevesnice v vasi Verbi, ravno zraven rojstne hiše slavnega pesnika dr. Prešerna pa imajo blagi gospod naj lepših murv polni vert, ki ga imenujejo murvišče. Bogata g. Pintarjeva drevesnica bode sčasoma prava zlata jama za vso Gorensko in sploh Kranjsko. Slava! —

Ker me je že „Tovars“ klical v Ljubljano, nisem mogel dalje hoditi po šolskih spraševanjih v radoljškem okraji, akoravno me je še zelo zelo mikalo. Domu pridši storim urno svoje delo, in smuk čez Savo in verh! že zopet sem bil v ponedeljk potem t. j. na sv. Jerneja dan v Cerkljah v kranjskem okraji, kjer je bilo očitno šolsko spraševanje napovedano. Tu je bila zjutraj ob 8. šolarska sv. maša, pri kateri so učenci in učenke sami brez orgel peli. Po sv. maši pa je šla vsa mladost in za njo mnogo odrasčenih ljudi, gotovo skerbnihi očetov in radovednih mater, kakor dolga procesija, v prostorno šolo. To spraševanje bo res očitno, si mislim, ker bo vpriči toliko kmečkih in gosposkih poslušavcev. Ko pridejo v. č. g. dekan, se prične spraševanje. Naj pred sta spraševala kersanski nauk gospoda kateheta J. Alijančič in P. Vartol; iz gladkih in razumnih odgovorov učencev in učenk se je lahko posnelo, da se tukaj otroci ne učé samo za spomin, ampak tudi za um in serce. Po spraševanju iz kersanskega nauka nastopi g. podučitelj Cvek, ki uči v prvem razredu, in prav gladko so mu brali in številili mali šolarčki. Za

tem pa začne spraševati verli g. učenik A. Vavken, kteremu se je že na obrazu bralo, kako zelo mu je pri sercu ljuba mladost; in res, to se je tudi pri vseh naukih, posebno pa pri obdelovanji berilnih sostavkov prav živo pokazalo. Učenci in učenke so tako lepo brali in berila razkladali, da jih bi bil človek dolgo dolgo poslušal; posebno pa je bilo poslušavcem všeč, ko so otroci jeli prav modro pripovedovati, kako se listi, javne pisma, gospodarski listi i. t. d. sostavljajo in spisujejo. Marsikteri oče si je mislil, ko bi se bil pač on kdaj kaj takega učil, koliko lažje bi bil ravnal svoje opravila in priteženje tega sveta. Res, dobra šola je naj večji zaklad v srenji, ki daje naj lepše obresti. — Po ustmeni skušnji bila je zopet druga skušnja, namreč pevska skušnja, kjer je vsa šola kakor iz enega gerla pela naj lepše pesmi, ki jih je g. učenik s fisharmoniko in s svojim čverstim glasom spremljal. Za tem so se delile šolske darila, katerih so domači g. fajmošter prav obilo preskerbeli. Tako se je končalo lepo šolsko spraševanje, pri katerim bi bil jaz rad vidil, da bi bil še marsikteri učitelj in drugi gospod, kateri pravi, da se dan danes pri starših in mladosti nič ne opravi. Tu bi bil vidil in slišal, da dobra volja in pridnost vse premaga. V slovenskem zaznamku pridnosti in napredka učencev in učenk cerkljanske šole se je vidilo, da je ta čisto slovenska šola letos z vsakdanjimi v treh razredih in z nedeljskimi učenci štela 509 učencev in učenk. Odhajaje iz prijazne cerkljanske okolice sem verlim Cerkljanom serčno vošil, da bi jim Bog še dolgo dolgo ohranil tako dobro šolo in nje iskrene oskerbnike. — Drugi dan potem je bilo šolsko spraševanje v Smledniku, ravno nekako v sredi med Cerkljami in Ljubljano, tedaj zopet kakor voda na moj mlin. Ko prideva z g. cerkljanskim učenikom v smleško šolo, je bil že keršanski nauk sprašan, kar mi je bilo jako žal. Ravno je spraševal g. učenik M. Krek. Prav razumljivo in gladko so brali in govorili mali in večji učenci in učenke. Posebno pripravne pa so se mi zdele naloge pri številkanji iz glave; tudi pisanje za poskušnjo je bilo prav prav čedno in pravilno. Ko so bili navadni nauki dokončani, povzame še besedo g. katehet Fr. Sajovec, in večje učence in učenke sprašuje pglavitne čerte iz občnega zemljopisja, kar pa so otroci tako stavno in gotovo odgovarjali, da smo se jim vsi čudili. Za tem se je spraševanje s petjem in z delitvijo daril dokončalo, ki je bilo oboje izvrstno. Nekatere večje učenke so tako lepo in vbrano pele, da bi bile v marsikteri cerkvi že boljše pevke, kakor kake termaste hripavke, ki še tu pa tam ljudí pri molitvi nadlegovajo in motijo. Šolskih daril pa je bilo toliko, da je bilo skoro pol šole obdarovane, in to mislim, da na deželi ni napéno, ker z malo rečjo si večasi šola veliko veliko pridobi. Slovenski zaznamek učencev in učenk te čisto slovenske šole je kazal, da je imela 146 vsakdanjih, in 81 nedeljskih učencev in učenk. „Smleška šola napreduje“ so rekli verli rodoljub preč. g. kranjski dekan, in res je tako, in Bog ji daj, da bi neprenehoma krepko napredovala! — Še tisti večer sem bil že zopet v Ljubljani, in lej že zopet šolsko srečo! Na „Tovarševi“ mizi me je čakalo pismice, ki me je že za drugi dan zjutraj t. j. 26. pret. m.

vabilo k očitnemu šolskemu spraševanju na Igu blizu Ljubljane, in, nikar se mi nihče ne čudi! — drugi dan ob $\frac{1}{2}$ 10. uri sem bil že v izanski lepi šoli, ktera je bila za ta veseli dan zunaj in znotraj s cveticami ovenčana. Ko pridejo g. kanonik in okrajni šolski ogleda, se prične spraševanje naj pred iz kersanskega nauka, iz kterega so otroci g. katehetu S. Pleničarju prav lepo in določno odgovarjali. Potem pride na versto g. podučitelj Fr. Govekar, ki uči v prvem razredu; veselo je bilo poslušati, kako pravilno so brali mali otroci, in kako dobro slovensko in razsodno so odgovarjali na obširne učenikove vprašanja od človeka, iz živalstva, sviloreje i. t. d. Za tem je stari g. učenik L. Ivančič spraševal svoje večje učence in učenke, kteri so, kar jih je bilo, dobro znali svoje reči. Konec spraševanja pa so vsi učenci in učenke zapeli nekaj prav mičnih pesmic, ktere jih je verli g. Govekar naučil. Naj milše pa se je storilo poslušavcem (iz med kterih je bilo tudi nekaj kmečkih), ko je mali deček stopil iz klopi in se vsem v. č. g. prednikom, poslušavcem in učenikom lepo zahvalil, da so tako lepo razveselili otroke, jim toliko dobrega storili i. t. d. Preč. g. perversednik so potem mladini prav spodbudno na serce govorili. Zaznamek pridnosti in napredka učencev in učenk te šole je bil v prvem razredu slovenski z 80., v drugem razredu pa nemški s 77. vsakdanjimi učenci in učenkami.

Toliko, ljubi bravci, sem vam rad povedal od svojega potovanja — o lepih šolskih spraševanjih na deželi, iz kterih lahko vidite in sodite, da šola prav dobro izhaja povsod, kjer duhovni gospodje in šolski učeniki z je dinjeni delajo za njo. Bog daj, da bi pri vseh šolah veljalo slavno vodilo: „Viribus unitis“.

A Praprotnik.

Novice.

Na Igu 29. pret. m. — Dragi bratje in tovarši! Ko bote te verstice brali, bom jaz že daleč proč od mile slovenske zemlje, od drage domovine svoje, daleč proč od vas, predragi bratje in sodelavci! Nadjal sem se sicer, da bom tudi jaz bival pri vas, v sredi slovenskega sveta in z vami delal za omiko milega našega naroda; ali, „človek obrača, Bog pa oberne“. Lepe sanje od srečne prihodnosti so, žalibog! za zdaj le še same sanje, in ni mi odločen tudi naj manjši koticček v svoji mili domovini. Osoda, ali pa, kakor mislim, previdnost božja me pelje iz ljube domačije zdaj v daljni nemški Gradec. Bog večni vé, kdaj in kako bom zopet vidil lepo slovensko zemljo. Leto za letom pride, in še hitrejšje zgine v prečudno večnost. Časi se spreminjajo in narodi se tudi spreminjajo z njimi. Vse napreduje; tudi naš mili jezik se od dne do dne bolje razvija, in ljudska omika se čeversto širi: „Naša reč slovenska živo klije! Bog nam pa tudi ohrani vse blagoserčne podpornike naše slovenske reči, in jim daj potrebnih pripomočkov in obilno dušne kreposti, da bodo vse zadržke naše omike krepko premagovali. Bog pa tudi vas, mile brate in bivše sodelavce moje,